

Този информационен документ е подготвен със съдействието на [Съвета на нотариатите от ЕС \(CNUE\)](#).

1 Как се изготвя разпореджането с имущество в случай на смърт (завещание, съвместно завещание, договор за наследство)?

Всяко лице, което е навършило 18 години и е способно да действа разумно, може да се разпореджа със своето имущество за след смъртта си чрез завещание. Завещателят може да се разпореджа чрез завещанието с цялото си имущество. Завещанията могат да бъдат саморъчни (написани изцяло на ръка от завещателя и подписани от него) или в нотариална форма, съставени от нотариус в присъствието на двама свидетели.

Саморъчното завещание трябва да бъде изцяло написано ръкописно от самия завещател, да съдържа означение на датата, когато е съставено, и да е подписано от него. Подписът трябва да бъде поставен след завещателните разпореджания. Завещанието може да бъде предадено за пазене на нотариуса в затворен плик. В този случай нотариусът съставя протокол върху самия плик. Протоколът се подписва от лицето, което е представило завещанието, и от нотариуса и се завежда в специален регистър.

Нотариалното завещание се извършва от нотариуса в присъствието на двама свидетели.

Завещателят изявява устно своята воля на нотариуса, който я записва така, както е изявена, след което прочита завещанието на завещателя в присъствието на свидетелите. Нотариусът отбелязва изпълнението на тия формалности в завещанието, като означава и мястото, и датата на съставянето му. След това завещанието се подписва от завещателя, от свидетелите и от нотариуса. За съставяне на нотариалното завещание нотариусът се ръководи от разпоредбите на чл. 578, ал. 1 и 2 от Гражданския процесуален кодекс.

Ако завещателят не може да се подпише, той трябва да укаже причината за това и нотариусът отбелязва неговото изявление преди прочитането на завещанието.

2 Следва ли разпореджането да бъде вписано по някакъв начин и ако да, по какъв?

С изменението на Правилника за вписване от 1 януари 2001 г. се вписват преписи от обявените завещания с предмет недвижим имот и права върху недвижим имот.

3 Съществуват ли ограничения на свободата за разпореджане с имущество в случай на смърт (напр. запазена част)?

Преживелият съпруг и децата, а при липса на низходящи, и родителите на починалия, имат право на запазена част. Когато наследодателят остави низходящи, родители или съпруг, той не може със завещателни разпореджания или чрез дарение да накърнява онова, което съставлява тяхна запазена част от наследството. Запазените части на всички бенефициенти могат да достигнат до 5/6 от наследството, ако починалият остави съпруг/а и две или повече деца. Частта от наследството във от запазената част е разполагаемата част на наследодателя.

Запазената част на низходящи (включително и осиновените), когато наследодателят не е оставил съпруг, е: при едно дете или низходящи от него - 1/2, а при две и повече деца или низходящи от тях - 2/3 от имуществото на наследодателя.

Когато наследодателят е оставил низходящи и съпруг, запазената част на съпруга е равна на запазената част на всяко дете. В тия случаи разполагаемата част при едно дете е равна на 1/3, при две деца е равна на 1/4, а при три и повече деца е равна на 1/6 от наследството.

Когато наследодателят не е оставил низходящи, запазената част на съпруга е 1/2, когато наследява сам, и 1/3, когато наследодателят е оставил и родители.

Запазената част на родителите или само на преживелия от тях е 1/3.

4 В отсъствието на разпореджане с имущество в случай на смърт кой и в каква степен наследява?

При липса на завещание се прилагат следните принципи съгласно различните хипотези:

Ако починалият е бил неженен, без деца, наследяват по равно родителите или онзи от тях, който е жив (чл.6 от Закона за наследството). Ако починалият е оставил само възходящи от втора или по-горна степен, наследяват по равно най-близките от тях по степен (чл.7 от ЗН); Когато починалият е оставил само братя и сестри, те наследяват по равни части (чл.8, ал.1 от ЗН). Когато починалият е оставил само братя и сестри заедно с възходящи във втора или по-горна степен, първите получават 2/3 от наследството, а възходящите – една трета (чл.8, ал.2 от ЗН).

Ако починалият, неженен, е оставил деца, те наследяват по равни части (чл.5, ал.1 от ЗН). Делът на починало преди това дете се полага на неговите низходящи по колена при наследяване по право на заместване (представяване).

Ако починалият е оставил съпруг/а и няма деца, възходящи, братя и сестри или техни низходящи, съпругът получава цялото наследство (чл.9 от ЗН).

Когато съпругът наследява заедно с възходящи или с братя и сестри, или с техни низходящи, той получава половината от наследството, ако то се е открило преди навършването на десет години от сключването на брака, а в противен случай получава 2/3 от наследството. А когато съпругът наследява заедно с възходящи и с братя и сестри или с техни низходящи, той получава една трета от наследството в първия случай и половината във втория.

Ако починалият е оставил съпруг/а и деца, съпругът/гата наследява равни дялове с децата (чл.9, ал.1 от ЗН).

5 Какъв вид органи са компетентни:

5.1 по въпросите на наследяването?

Няма специфична процедура при приемането на наследството от наследника.

Лицето, в което се намира едно саморъчно завещание, трябва веднага след като узнае за смъртта на завещателя, да иска обявяването му от нотариуса.

Всеки заинтересуван може да иска от районния съдия по мястото, където е открито наследството, да определи срок за представяне на завещанието, за да бъде то обявено от нотариуса.

Нотариусът обявява завещанието, като съставя протокол, в който описва състоянието на завещанието и отбелязва за неговото разпечатване. Протоколът се подписва от лицето, което е представило завещанието, и от нотариуса. Към протокола се прилага книгата, на която е написано завещанието, приподписана на всяка страница от същите лица.

Когато завещанието е било предадено за пазене у нотариуса (чл. 25, ал. 2 от ЗН), горните разпоредби се изпълняват от онзи нотариус, у когото се намира завещанието.

5.2 да получат изявление за отказ или приемане на наследство?

Наследството се придобива с приемането му. Приемането произвежда действие от откриването на наследството.

Приемането може да стане с писмено заявление до районния съдия, в района на който е открито наследството; в този случай приемането се вписва в особена за това книга.

Приемане има и когато наследникът извърши действие, което несъмнено предполага неговото намерение да приеме наследството, или когато укрие наследствено имущество. В последния случай наследникът губи правото на наследствен дял от укритото имущество.

По искане на всеки заинтересуван районният съдия, след като призове лицето, което има право да наследява, му определя срок, за да заяви приема ли наследството или се отказва от него. Когато има заведено дело срещу наследника, този срок се определя от съда, който разглежда делото.

Ако в дадения му срок наследникът не отговори, той губи правото да приеме наследството.

Изявлението на наследника се вписва в особената книга на съда.

Отказът от наследството става по същия ред и се вписва по същия ред.

5.3 да получат изявление за отказ или приемане на завет?

Приложим е редът за приемане или отказ на наследство.

5.4 да получат изявление за отказ или приемане на запазена част?

Не е установен специален ред за отказ или приемане на запазена част. Наследникът с право на запазена част, който не може да получи пълния размер на тази част поради завещания или дарения, може да иска от съда намалението им до размера, необходим за допълване на неговата запазена част, след като прихване направените в негова полза завети и дарения с изключение на обичайните дарове.

Когато наследникът, чиято запазена част е накърнена, упражнява това право спрямо лица, които не са наследници по закон, необходимо е той да е приел наследството по опис.

За да се определи разполагаемата част, както и размерът на запазената част на наследника, образува се една маса от всички имоти, които са принадлежали на наследодателя в момента на смъртта му, като се извадят задълженията и увеличението на наследството по чл. 12, ал. 2 от Закона за наследството. След това се прибавят към нея даренията с изключение на обичайните такива според тяхното положение по време на подаряването и според стойността им по време на откриването на наследството за недвижимите имоти и по време на подаряване - за движимите. Завещателните разпореджания се намаляват съразмерно, без да се прави разлика между наследници и заветници, освен ако завещателят е разпоредил другояче.

6 Кратко описание на процедурата за уреждане на наследството по националното право, включително на процедурата за ликвидиране на наследствената маса и делба на наследственото имущество (включително информация дали производството по наследяване се образува служебно от съда или друг компетентен орган)?

Най-важните способности за прекратяване на съсобствеността са съдебната и доброволната делба. Право на делба има всеки съсобственик, независимо от неговия дял.

Доброволна делба – извършва се по съгласие на всички съсобственици. По своята форма доброволната делба е договор. Съгласно чл. 35, ал. 1 от Закона за собствеността доброволната делба на движими вещи на стойност над 50 лв., както и на недвижими имоти трябва да бъде извършена писмено с нотариално заверени подписи. При доброволната делба идеалната част на всеки от съсобствениците се превръща в отделно и самостоятелно право на собственост върху реална част от съсобственото имущество.

Съдебна делба.Тя се развива в специално съдебно производство, уредено в чл. 341 и сл. от ГПК.Искът за делба не се погасява по давност.

Съдебната делба е спорно производство, което се състои от две фази.

Първата фаза - по допускане на делбата,

Сънаследникът, който иска делба, подава до районния съд писмена молба, към която прилага:

1. удостоверение за смъртта на наследодателя и за неговите наследници;
2. удостоверение или други писмени доказателства за наследствените имоти;
3. преписи от молбата и приложенията за другите сънаследници.

Всеки от останалите сънаследници може в първото заседание по делото да поиска с писмена молба да бъдат включени в наследствената маса и други имоти. Също в първото заседание всеки от сънаследниците може да възрази против правото на някой от тях да участва в делбата, против размера на неговия дял, както и против включването в наследствената маса на някои имоти.

В производството за делба се разглеждат оспорвания на произход, на осиновявания, на завещания и на истинността на писмени доказателства, както и искания за намаляване на завещателни разпореджания и на дарения.

Първата фаза приключва с решение по допускане на делбата, в което съдът се произнася по въпросите между кои лица и за кои имоти ще се извърши тя, както и каква е частта на всеки сънаследник. Когато се допуска делба на движими вещи, съдът се произнася и по въпроса кой от съделителите ги държи.

В това решение или по-късно, ако всички наследници не използват наследствените имоти съобразно правата си, съдът по искане на някой от тях постановява кои от наследниците от кои имоти ще се ползват до окончателното извършване на делбата или какви суми едните трябва да плащат на другите срещу ползването.

2) Втора фаза – осъществяване на делбата. .Образуват се дялове и се предоставят конкретни обекти в изключителна собственост на отделните съделители, което става със съставяне на разделителен протокол и с теглене на жребий. Съдът съставя разделителния протокол въз основа на заключението на вещо лице при спазване правилата на Закона за наследството След като състави проекта за разделителния протокол, съдът призовава страните, за да им го предяви и да изслуша възраженията им по него. След това той съставя и обявява окончателния разделителен протокол с решение.След като решението по разделителния протокол влезе в сила, съдът призовава страните за теглене на жребий. Съдът може да извърши делбата, като разпредели наследствените имоти между съделителите, без да тегли жребий, когато съставянето на дялове и тегленето на жребий се оказва невъзможно или много неудобно.

Когато някой имот е неподеляем и не може да бъде поставен в един от дяловете, съдът постановява той да бъде изнесен на публична продажба.

Страните в делбата могат да участват при наддаването в публичната продажба.

Ако неподеляемият имот е жилище, което е било съпругеска имуществена общност, прекратена със смъртта на единия съпруг или с развод, и преживелият или бившият съпруг, на когото е предоставено упражняването на родителските права по отношение на децата от брака, няма собствено жилище, съдът по негово искане може да го постави в дял, като уравнива дяловете на останалите съделители с други имоти или с пари. Ако неподеляемият имот е жилище, всеки от съделителите, който при откриване на наследството е живял в него и не притежава друго жилище, може да поиска то да бъде поставено в неговия дял, като дяловете на останалите съделители се уравният с друг имот или с пари. Когато няколко съделители, отговарящи на условията по изречение първо, предявят претенции за поставяне на имота в техния дял, предпочита се онзи, който предложи по-висока цена.

Искането за възлагане може да се направи най-късно в първото заседание след влизането в сила на решението за допускане на делбата. Имотът се оценява по действителната му стойност.

Когато уравниенето е парично, то заедно със законната лихва трябва да се изплати в 6-месечен срок от влизането в сила на решението за възлагане.

Съделителят, в чийто дял е поставен имотът, става негов собственик, след като изплати в срока определеното парично уравнение заедно със законната лихва. Ако уравнението не бъде изплатено в този срок, решението за възлагане се обезсилва по право и имотът се изнася на публична продажба. Имотът може да не бъде изнесен на публична продажба и да се възложи на друг съделител, който отговаря на условията и е направил искане за възлагане в срок, ако той заплати веднага цената, по която е оценен имотът при делбата, намалена със стойността на дела му в него. Получената сума се разпределя между останалите съделители съобразно с квотите им.

Започналото съдебно производство за делба може да приключи със спогодба, като потвърден от съда договор между страните, с който се слага край на собствеността.

7 При какви условия и в кой момент дадено лице придобива качеството на наследник или заветник?

Наследството се придобива с приемането му. До приемането на наследството лицето, което има право да наследява, може да управлява наследствените имущества и да упражнява владелчески иски за запазването им.

8 Наследниците носят ли отговорност за задълженията на починалия и ако да, при какви условия?

Всеки от наследниците по закон или завещание придобивайки съответния дял /идеална част/ от имуществото на наследодателя, придобива такава идеална част от всяко имущество по право и от всяко задължение на наследодателя, включени в наследствената маса.

Наследниците, които са приели наследството, отговарят за задълженията, с които то е обременено, съобразно дяловете, които получават.

Наследникът, който е приел наследството по опис, отговаря само до размера на полученото наследство.

Приемането на наследството по опис трябва да се заяви писмено пред районния съдия в тримесечен срок, откакто наследникът е узнал, че наследството е открито. Този срок може да бъде продължен от районния съдия до три месеца. Приемането се вписва в особената книга на съда. Недееспособните, държавата и обществените организации приемат наследството само по опис.

Приемането по опис от един от наследниците ползува останалите, но то не лишава последните от правото да приемат наследството направо или да се откажат от него.

Описът се извършва по реда, предвиден в Гражданския процесуален кодекс.

9 Какви документи и/или информация се изискват обикновено за целите на вписването на недвижимо имущество?

Вписват се преписи от обявените завещания с предмет недвижим имот и права върху недвижим имот. При универсално завещание наличието на недвижим имот в съответния съдебен район се удостоверява с декларация с нотариално удостоверен подпис от страна на ползващото се от завещанието лице, в която се посочват известните му недвижими имоти в съответния съдебен район; декларацията се представя заедно със завещанието пред съдията по вписванията, в чийто район се намира имотът.

Вписването се извършва по разпореджанието на съдията по вписванията от службата по вписванията по местонахождението на недвижимия имот чрез подреждане на подлежащите на вписване актове в достъпни за гражданите книги.

Към молбата за вписване се представят два нотариално заверени преписа от обявените завещания с предмет недвижим имот и права върху недвижим имот.

9.1 Назначаването на управител на наследственото имущество задължително ли е или е задължително при поискване? Ако е задължително или е задължително при поискване, какви стъпки следва да бъдат предприети?

Назначаването на управител на наследственото имущество не е задължително. Завещателят може да възложи на едно или повече дееспособни лица да изпълнят завещателните му разпореджания.

По искане на всеки заинтересуван районният съдия по мястото, където е открито наследството, може да определи срок за приемането на назначението, след изтичането на който, ако назначението не бъде прието, се счита, че назначеният се е отказал.

Районният съдия може да освободи от длъжност изпълнителя на завещанието, ако той проявява небрежност, неспособност или действия, които са несъвместими с нужното доверие.

9.2 Кой има право да изпълни разпореджанието с имущество в случай на смърт и/или да управлява наследството?

Виж отговора на по-горния въпрос.

Ако наследодателят не е оставил завещание или не е посочил изпълнител на завещанието си, до приемането на наследството всяко лице, което има право да наследява, може да управлява наследствените имущества и да упражнява владелчески иски за запазването им.

9.3 С какви правомощия разполага управителят на наследството?

Изпълнителят на завещанието трябва да състави опис на наследственото имущество, след като покани наследниците и заветниците да присъствуват при опис.

Той влиза във владението на наследственото имущество и го управлява, доколкото тия действия са необходими за изпълнение на завещателните разпореджания.

Същият не може да отчуждава имотите на наследството освен при нужда и с разрешение на районния съдия, който се произнася, след като изслуша наследниците.

10 По силата на националното право какви документи обикновено се издават в хода или в края на производството по наследяване, с които се доказват статутът и правата на бенефициерите? Те имат ли специална доказателствена сила?

Когато наследодателят е съставил саморъчно завещание, нотариусът обявява завещанието, като съставя протокол, в който описва състоянието на завещанието и отбелязва за неговото разпечатване.

Наследниците по закон се легитимират с удостоверение за наследници, което се издава от кмета на общината по последния постоянен адрес на починалото лице.

Удостоверение за наследници се издава само за лица, които към датата на смъртта си са подлежали на вписване в регистъра на населението и за които има съставен акт за смърт.

Удостоверението се издава на основание – чл.24, ал.2 от Закона за гражданската регистрация и чл. 9 от Наредбата за издаване на удостоверения въз основа на регистъра на населението. Издава се в полза на наследника по закон, на негов законен представител или на трети лица, когато са им необходими за техни законоустановени правомощия или когато същите са изрично упълномощени с нотариално заверено пълномощно.

За да бъде издадено удостоверението, се представят следните документи:

- искане по образец от инфоцентър ГРАО с посочени данни за наследниците на починалия, което се подава от наследник или упълномощено от него лице;
- препис извлечение от акт за смърт /когато е издаден от друга община/
- документ за самоличност на заявителя;
- нотариално заверено пълномощно, когато искането се подава от пълномощник

Издаване на европейско удостоверение за наследство:

Според чл. 627е от Гражданския процесуален кодекс, когато българският съд е международно компетентен, съгласно [чл. 4, 7, 10 и 11 от Регламент \(ЕС\) № 650/2012](#), заявлението за издаване на **европейско удостоверение за наследство** се подава пред районния съд по последния постоянен адрес на починалия, а ако такъв липсва – по последния му адрес в страната, а при липса на адрес в страната – пред Софийския районен съд.

Ако заявлението бъде уважено, районният съд издава **европейско удостоверение за наследство**, като използва формуляра от [Регламент за изпълнение \(ЕС\) № 1329/2014](#) на Комисията от 9 декември 2014 г. за изготвяне на формулярите, посочени в [Регламент \(ЕС\) № 650/2012](#).

Европейското удостоверение за наследство, респективно отказът за издаването му подлежат на обжалване пред съответния окръжен съд в едномесечен срок от връчването му на молителя. Актовете, постановени по искане за поправка, изменение или оттегляне на европейско удостоверение за наследство, подлежат на обжалване пред съответния окръжен съд в двуседмичен срок, който тече от момента на връчването. Когато издаденото **европейско удостоверение за наследство** е неточно или отказът да бъде издадено, респективно отказът за поправката, изменението или оттеглянето му е неоснователен, окръжният съд го отменя изцяло или частично и връща делото на първоинстанционния съд със задължителни указания.

Последна актуализация: 28/03/2017

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.